

การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม
COMMUNITY RELATIONS MANAGEMENT OF WAT SI SA THONG NAKHON PATHOM PROVINCE

พระมหากาเหว่า แป้นคัมญาติ
Phramaha Gawao paenkoom
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
Pathumthani University
cio.pravit@gmail.com

Received 21 July 2022; Revised 11 October 2022; Accepted 11 October 2022.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของชุมชน กลไกความสัมพันธ์วัดและชุมชน และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ พื้นที่วิจัย คือ บ้านศรีชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ คือ พระสังฆาธิการและพระสงฆ์นักพัฒนาและฝ่ายรัฐและประชาชน จำนวน 15 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1) บทบาทและความต้องการของชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ ความต้องการด้านปากท้อง ส่งเสริมการก่อตั้งกลุ่มอาชีพ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์หรือสหกรณ์ชุมชน และสร้างเครือข่ายชุมชนนำความรู้มาปรับใช้กับชุมชนของตนเอง การแลกเปลี่ยนความรู้ความสามารถและประสบการณ์โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน

2) ปัจจัยที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ ได้แก่ งานพิธีกรรมทางศาสนา แบ่งออกได้ 3 ด้าน คือ 1) ด้านศาสนา 2) โสยศาสตร์ 3) โหราศาสตร์ การให้บริการที่ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้สารสนเทศให้แก่ประชาชน และการดำเนินการด้านการศาสนา งานสาธารณะ สงเคราะห์ พัฒนารูปแบบการสงเคราะห์ที่เน้นจิตใจแนวทางหนึ่ง และการพัฒนารูปแบบงานการสงเคราะห์ที่เน้นด้านวัตถุอีกแนวทางหนึ่ง

3) การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม ความสัมพันธ์ระดับเครือข่ายสามารถแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) ปัจเจบุคคล (2) สถาบันภายในชุมชน (3) เครือข่ายนอกชุมชน ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างชุมชน มีความสัมพันธ์ตามช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลง มีสิ่งที่น่าสนใจอยู่ 3 ประการ ได้แก่ วิถีชีวิตของเกษตรกร การเปลี่ยนแปลงของวัด การขยายและเคลื่อนย้ายประชากร ส่วนความยั่งยืนทางความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน สามารถดำรงอยู่สืบต่อไปโดย 2 ปัจจัย ได้แก่ ความเชื่อที่ชุมชนแห่งนี้ยึดถือร่วมกัน และลักษณะนิสัยของคนในชุมชนซึ่งการมีส่วนร่วมนี้ชาวบ้านมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนเกิดความยั่งยืนได้

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ชุมชนสัมพันธ์

Abstract

This research paper is a qualitative research study using the concept of community roles and needs. Mechanism of temple and community relations and the concept of community relations management as a research framework. Nakhon Pathom Province the key informants were monks and monks, developers, and government and people, totaling 15 figures/person. The research instrument was a structured interview form. Dedicated group chat, observation and recording tools analyze the data using content analysis and write a descriptive description. The findings of the research were found as follows:

(1) Roles and needs of communities in community relations management the needs of the villagers encourage the preparation of household accounts. Promote the establishment of a saving group or community cooperative. And create a network of external communities and apply knowledge and experiences from outside to apply to their own community Career needs study and analyze the potential of the community contributing to the occupation of the people. Establish a framework for systematic integration of occupational groups, emphasizing the participation of group members. Exchange of knowledge, abilities and experiences Income needs most people do not have savings or have little savings and this problem. The need to have a source of income is community tourism management, community market, and community market or community shop. And community exhibition center or OTOP.

(2) Factors that enhance the relationship between temples and communities in community relations management including religious ceremonies, divided into 3 aspects: 1) religion 2) superstition 3) astrology annual traditions the main merit-making festivals are Songkran Festival. Lent Festival, Sart Festival, Lent Festival Temple and community development work providing services that promote and develop information learning for people and religious operations public work Develop a form of assistance that focuses on one mind. And the development of a form of assistance work that focuses on another object

(3) Community relations management of Wat Si Sa Thong Nakhon Pathom Province network relationship Can be divided into 3 levels: (1) Individual (2) Institutions within the community (3) Networks outside the community Structural relationship of community Any activities for monks, teachers, and community leaders Take the lead in judging and controlling operations. While the villagers will make their opinions as followers. Relationship by time of change there are 3 interesting things: the way of life of farmers. Change of measure and expanding and moving the population Sustainability of the relationship between the temple and the community It is one of the things that is very important for the relationship to last forever. There are also sacred things in the community that are considered as one of the factors that can create

Keywords : Management, Community Relations.

บทนำ

ประเพณีและวัฒนธรรมทั้งเก่าและใหม่ต่างก็เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาโดยมนุษย์ ปรากฏการณ์ประเพณี ประดิษฐ์มักจะถูกประจักษ์เด่นชัดในเชิงสังคมที่เผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสูง ยุคทันสมัย ประเด็นในปัจจุบันคือการนำเอาอดีตมาประดิษฐ์ใหม่และผนวกรวมกับประเพณีปัจจุบันให้อยู่ภายใต้ รูปแบบของกฎระเบียบข้อปฏิบัติ เช่น ศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรม เรื่องเล่า ตำนาน คติชน ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม สัญลักษณ์ต่างๆ ที่เรียกว่าวัตถุดิบทางวัฒนธรรมที่มีความเด่นชัดในแง่ของการอ้างอิงประเพณีในอดีตที่สืบทอดกันมาในสังคม เป็นที่ยอมรับโดยปริยายเพื่อรับใช้สถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในปัจจุบันที่เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อีกส่วนคือวัตถุดิบทางวัฒนธรรมที่ไม่ได้สัมพันธ์กับอดีตของสังคม หรือเป็นประเพณีดั้งเดิมในสังคมแต่ไม่ได้มีการสืบทอดกันมาในช่วงระยะเวลาหนึ่งถึงปัจจุบันถูกนำมาอ้างอิงใหม่ ก็ถือเป็นสร้างประเพณีประดิษฐ์ในปัจจุบันเช่นกัน เพียงแต่การประดิษฐ์ทางวัฒนธรรมนี้มักเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น กรณีการอ้างอิงอดีตของพื้นที่ สังคมอื่นนำมาสร้างประเพณีประดิษฐ์เสริมเติมแต่งสังคมของตน แต่ประเพณีนั้นจะถูกสร้างหรือนำกลับมา สร้างใหม่ในปัจจุบันไม่ได้ถ้าขาดแรงผลักดันในสังคมทำให้ประเพณีนั้นเกิดขึ้น ชุมชนในจินตกรรม จึงเป็นเหตุผล ของปรากฏการณ์ทางสังคมที่ทำให้เกิดแรงผลักดันเพราะชุมชนเกิดจากการปลูกฝังหล่อหลอมทางสังคม การศึกษามวลชน มีสำมะโนประชากร พิธีกรรมในอดีตร่วมกัน จินตกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมทางศาสนา เทคโนโลยีสิ่งพิมพ์ หรือการสร้าง อัตลักษณ์ต่างๆ มีสำนึกหรือความรู้สึกของเพื่อนร่วมชุมชน ชุมชนในจินตกรรม (เอกรินทร์ พึ่งประชา, 2545)

การจัดพิธีกรรมในสมัยโบราณ นิยมกระทำตามความเชื่อโดยมีความเชื่อว่าหากกระทำ ถูกต้องแล้วจะนำความสุขและความเป็นสิริมงคลมาให้แก่ตนเอง และคนในครอบครัว ปัจจุบัน พิธีกรรมที่คนไทยยึดถือปฏิบัติในโอกาสต่าง ๆ นั้น บางอย่างเป็นความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่น บางอย่างเป็นความเชื่อเนื่องมาจากหลักปฏิบัติทางศาสนา ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ ศาสนพราหมณ์ ฮินดูหรือศาสนาอื่นๆ โดยเฉพาะความเชื่อเกี่ยวกับพระราหูที่เป็นความเชื่อในอำนาจลึกลับศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ ที่ชาวลาเวียงวัดศีระทองให้ความเคารพนับถือ โดยชาวลาวเวียงนั้นได้รับการถ่ายทอดความเชื่อเกี่ยวกับพระราหูมาจาก บรรพบุรุษตั้งแต่ครั้งถูกกวาดต้อนมาจากเวียงจันทน์ มีวัดเป็นศูนย์กลางในการสืบทอดความเชื่อ ความเชื่อพระราหูไม่ใช่เป็นแต่เพียงที่พึ่งทางใจ แต่ยังเป็นสื่อภาษาทางวัฒนธรรม ที่สะท้อนให้เห็นถึง วิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องในโอกาสต่าง ๆ อย่างไรก็ดีตามสังคมทุกสังคมต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กับภายนอก การเปลี่ยนแปลงย่อมต้อง เกิดขึ้น ไม่มีสังคมใดที่สามารถรักษารูปแบบเดิมของขนบธรรมเนียมประเพณีแห่งตนไว้ได้ตลอดกาล การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่เว้นแม้แต่ความเชื่อ ซึ่งความเชื่อของคนในสังคมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ในโครงสร้างด้านอื่น ๆ ของสังคมอย่างยากที่จะแยกออกจากกัน โดยสังคมในปัจจุบัน มีการพัฒนา และเติบโตไปอย่างรวดเร็ว เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสิ่งต่าง ๆ ในหลาย ๆ ด้าน (ภททิยา ยิมเรวัต, 2540)

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ย่อมมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ ก่อให้เกิดความไม่มั่นคงในชีวิต-ความเปราะบางในจิตใจ หรือความกลัวเพิ่มมากขึ้น จึงมีผู้คนบางกลุ่มหันไปพึ่งพา ความเชื่อเกี่ยวกับพระราหู เพื่อตอบสนองความต้องการในการแก้ปัญหาในชีวิตและจิตใจ และผลัก ดันกระตุ้นตัวเองให้ตามความเปลี่ยนแปลงทางสังคมให้ทันทำให้กระแสมความเชื่อพระราหูแพร่ขยาย ออกไปอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับสภาพสังคมโดยรวม เมื่อคน กลุ่มใหญ่มีความเปลี่ยนแปลง คนกลุ่มน้อยย่อมต้องได้รับอิทธิพล และเกิดการปรับตัววัฒนธรรมให้เข้า กัน โดยทำการละทิ้งวัฒนธรรมที่เคยปฏิบัติมาบางส่วน

ชุมชนวัดศรีชะทองก็มีการปรับตัวไปตาม กระแสภายนอกที่เข้ามา ทำให้เอกลักษณ์ความเชื่อพระราหูเปลี่ยนไป ทั้งในด้านสัญลักษณ์ พิธีกรรม กลุ่มศาสนา และบทบาทที่มีต่อสังคม (อมรา พงศาพิชญ์, 2533)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า วัดและชุมชนมีความผูกพันที่แน่นแฟ้นและเป็นศูนย์กลางต่อ ชุมชนและวิถีชีวิตชาวบ้าน อาทิ การเป็นส่วนกลางการพัฒนาชุมชนมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนและศาสนา เช่น พิธีกรรม ดังนั้นการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม” นี้จึงเป็น การศึกษาที่มุ่งเน้นเพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการความสัมพันธ์วัดและชุมชนให้เกิดคุณค่าจากความเชื่อ เรื่องพระราหู โดยการถอดบทเรียน และนำผลไปปรับใช้ในการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทและความต้องการของชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์
3. เพื่อเสนอการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้ ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร วารสาร หนังสือ ตำราทางวิชาการโดยมีตามลำดับ ขั้นตอน ดังนี้

1. แนวคิดศาสนาและความสัมพันธ์ในระบบความเชื่อของสังคมไทย

ศาสนา หมายถึง ระบบ ระเบียบแบบแผนทางความเชื่อและพฤติกรรมของ มนุษย์ที่ตกลงร่วมกันจน กลายเป็นวัฒนธรรมหลักของสังคม อีกนัยยะหนึ่งศาสนาก็เป็นเครื่องมือที่ ช่วยให้มนุษย์แสวงหาความรู้ สัจ ธรรม และคุณค่าต่างๆในชีวิต เพื่อนำองค์ความรู้และปัญญามาจัด อุปสรรคต่างๆ ในชีวิต องค์ประกอบของ ศาสนาสามารถแบ่งออกได้ 7 องค์ประกอบ ดังนี้ (1) ศาสนสถาน เช่น วัด โบสถ์ วิหาร ฯลฯ (2) ศาสดา (3) สาวก (4) หลักปรัชญาหรือคำสอนต่างๆ (5) พิธีกรรม (6) สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายประจำศาสนา เช่น ไม้ กางเขน (7) ประวัติศาสตร์ความเชื่อ เช่น เรื่องราวอภินิหารต่างๆ ในศาสนานั้นๆ ศาสนามีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมของสังคมไทย 3 ด้านด้วยกัน คือ (1) พฤติกรรมด้านศาสนา หมายถึง การเข้าร่วม ประเพณี พิธีกรรม และวัฒนธรรมพุทธศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร การบวชพระ การฟังเทศน์ ฟังธรรม หรือ แม้กระทั่งพิธีศพ เป็นต้น (2) ด้านโหราศาสตร์ มักจะพบเห็นผ่านพฤติกรรมของการดู หมอ ผูกดวงชะตาต่างๆ (3) ด้านไสยศาสตร์ สามารถแบ่งออกได้ 2 ระดับ คือ ระดับสูง เป็นหลัก ไสยศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับแนวคิดทาง ศาสนาต่างๆ ไสยศาสตร์ด้านนี้ถึงว่าเป็นไสยศาสตร์กระแสหลักในสังคมไทยที่ยอมรับกันทั่วไป และ ระดับต่ำ ถึงได้ว่าเป็นไสยศาสตร์ทางเลือกที่มีความ เชื่อมโยงกับอำนาจลึกลับ ในเรื่องเทพผีเทวดาต่างๆ มักจะได้รับความ นิยมเฉพาะกลุ่ม

2. แนวคิดวัฒนธรรมและเครือข่ายสังคม

วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผน พฤติกรรมหรือชุดการกระทำของสังคมที่ถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์ เพื่อทำ หน้าที่กำหนดบรรทัดฐาน ค่านิยม ความเชื่อ ให้อยู่ในรูปแบบเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน อีกนัยยะหนึ่งวัฒนธรรม ที่ทำหน้าที่ใน เชิงสัญลักษณ์ทางชนชั้นด้วยประการหนึ่ง หน้าที่ทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือหนึ่งของสังคมที่ทำ หน้าที่เป็นตัวขับเคลื่อน และควบคุมให้สังคมอยู่ภายใต้บรรทัดฐานเดียวกัน ซึ่งแบ่งออกได้ 7 หน้าที่ มีดังนี้ (1) วัฒนธรรม เป็นตัวกำหนดรูปแบบสถาบัน (2) วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดบทบาทความสัมพันธ์ของมนุษย์ (3) วัฒนธรรมทำหน้าที่ควบคุมสังคม (4) วัฒนธรรมทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคม (5) วัฒนธรรม

ทำหน้าที่เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ (6) วัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญในการ สร้างและหล่อหลอม บุคลิกภาพทางสังคม (7) วัฒนธรรมทำให้สมาชิกแต่ละสังคมตระหนักถึงความหมาย เครือข่าย หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือ แนวความคิดที่มีความสอดคล้องกันซึ่งพิชาย รัตนดิถ ญ ภูเก็ต (2552) ได้อธิบายความ สัมพันธ์ของเครือข่ายไว้ 3 มิติ ได้แก่ (1) มิติทิศทางความสัมพันธ์ (2) มิติการ ดำรงอยู่ของสัมพันธ์ (3) มิติคุณค่าของความสัมพันธ์ จากแนวคิดเครือข่ายทางสังคมสามารถอธิบายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ดังนี้ วัดกับชุมชนมีความสัมพันธ์ในลักษณะผูกขาดกับวัฒนธรรม ประเพณี และเศรษฐกิจชุมชนรอบวัด มีลักษณะความสัมพันธ์ที่เข้มแข็ง เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากการสั่ง สม ประสพการณ์และความสัมพันธ์มายาวนานนับตั้งแต่อดีตจนกลายเป็นจิตสำนึกไปจนถึงจิตใต้ สำนึกร่วมใน ชุมชนหรือสังคม

3. แนวคิดความเชื่อในเรื่องเทพนพเคราะห์

เทพนพเคราะห์ มาจากคำว่า กรหะ(Graha) ในภาษาฮินดีหมายถึงการจับ การควบคุม การทำให้เกิด คราส อีกทั้งยังหมายถึงการควบคุมชะตาชีวิตของมนุษย์ ทั้งความสุขและความทุกข์ กรหะ (Gralia) ตามความ เชื่อแบบโบราณของอินเดียขึ้นเกี่ยวข้องกับดาวเคราะห์ มีการบรรยายถึงเทพนพเคราะห์เหล่านั้นไว้ในคัมภีร์ ปุราณะ โดยเรียกดวงดาวทั้ง 9 ว่าเทพนพเคราะห์ เทพเหล่านี้เป็นที่นับถือทั้งในศาสนาพุทธและศาสนาฮินดู โดยได้รับการนับถือในประเทศอินเดียภาค ตะวันออก มีพิธีกรรมที่เรียกว่า “คฤหยาคะ” (Grahayaga) หรือ "สวสทยยันวีธี (Savatatayauvidi) เป็นการบูชาเทพนพเคราะห์ดังมีปรากฏในคัมภีร์ "ยาชญวาลยสูตร (Yajivalieya Sutra) ที่กล่าวถึง บทคฤหยาคะ ที่บูชาเทพนพเคราะห์ เพื่อให้เกิดความสงบสุข มีชีวิต ยืนยาว และความอุดมสมบูรณ์ และเพื่อให้รอดพ้นอันตรายจากข้าศึกศัตรู การสร้างพระราหูในประเทศไทยนอกจากจะ ปรากฏในงานประติมากรรมแล้วยังพบในงานจิตรกรรมตามผนังอุโบสถ โดยจะเขียนราหูมีอายุครึ่งท่อนอยู่ใต้แม่ พระธรณี อีกนัยหนึ่งคือพระพุทธรูปประทับอยู่บนโพธิบัลลังก์และเรือนแก้วมีพระธรณีอยู่ทางด้านหลังส่วนได้ ของพระ ธรณีจะเป็นรูปของราหู อันอาจจะเป็นคติความเชื่อว่าโลกเราคือดาว พระเคราะห์ของราหู สำหรับ จิตรกรรมภาพพระราหู ปรากฏภาพราหูอมจันทร์ที่หลังตู้พระธรรม ตู้ชาหมี่ล้านช้าง สมัย รัตนโกสินทร์ ได้มา จากวัดใหญ่สุวรรณาราม จ. เพชรบุรี เมื่อ พ.ศ. 2466 ทำเป็นภาพราหู (ยักษ์) อม พระจันทร์ ภายในดวงจันทร์ อมรูปกระต่าย ด้านล่างมีรูปครุฑคาบแก้ว 2 ตัว (สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2539)

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่วิจัย คือ บ้านศรีชะทอง ตำบล ศรีชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ คือ พระสังฆาธิการและพระสงฆ์นักพัฒนา และฝ่ายรัฐและประชาชน จำนวน 15 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบ สอนทนากลุ่มเฉพาะ การสังเกต และเครื่องมือการบันทึก ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม 2) แนวทางการสอนทนากลุ่ม คัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญผู้ ที่สามารถให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม ใน ประเด็นเกี่ยวกับบทบาทและความต้องการของชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ กลไกความสัมพันธ์ ระหว่างวัดและชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ และการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พุทธศักราช 2562 -พุทธศักราช 2563 นำข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การ วิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม สรุปได้ดังนี้

1. บทบาทและความต้องการของชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์

ความต้องการด้านปากท้องของชาวบ้าน ปัญหาความยากจนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน และเป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนส่งเสริมให้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อเฝ้าระวังค่าใช้จ่ายที่อาจเป็นสาเหตุของปัญหาหนี้สินของครัวเรือน ส่งเสริมการก่อตั้งกลุ่มอาชีพกลุ่มสัจจะออมทรัพย์และ/หรือ สหกรณ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการออมและเป็นกองทุนกู้ยืมให้สมาชิกชุมชนสามารถกู้ยืมเป็นทุนทรัพย์ในการประกอบอาชีพ ร่วมมือกับภาคภายนอก เช่น สถานศึกษาสถาบันศาสนาองค์กรของรัฐตลอดจนชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศึกษาจากประสบการณ์ของชุมชนที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว และสร้างเครือข่ายชุมชนภายนอกแล้วนำความรู้และประสบการณ์จากภายนอกมาปรับใช้กับชุมชนของตนเอง ความต้องการด้านอาชีพ ศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพของประชาชน กำหนดกรอบในการรวมกลุ่มอาชีพอย่างเป็นระบบโดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม การแลกเปลี่ยนความรู้ความสามารถและประสบการณ์ การแก้ปัญหาการประกอบอาชีพ การสร้างความรู้ ความเข้าใจ ค่านิยม ทศนคติต่อการประกอบอาชีพ อันเป็นภูมิคุ้มกันให้กับผู้ประกอบอาชีพ การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ โดยการประชาสัมพันธ์เชิญชวนครัวเรือนในชุมชนที่ประกอบอาชีพเดียวกันหรือประเภทเดียวกันเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ รูปแบบอาชีพขึ้นอยู่กับระดับสังคม เศรษฐกิจ สติปัญญา บุคลิกภาพและโอกาสที่บุคคลได้รับ การได้รับแนวทางในการพัฒนาอาชีพ เป็นการกำหนดช่องทางการพัฒนาโดยช่วยให้เกิดวุฒิภาวะทางความสามารถและความสนใจ ความต้องการด้านรายได้ ประชาชนส่วนใหญ่มีความเสี่ยงที่จะต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งเกิดจากการที่ส่วนใหญ่ไม่มีการเตรียมความพร้อมสำหรับวัยสูงอายุหรือเมื่อเกิดการไม่จ้างงาน ทำให้ไม่มีความมั่นคงทางการเงินเพียงพอที่จะเลี้ยงตัวเองได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งปัญหาใหญ่คือ การไม่มีเงินออมหรือมีเงินออมน้อยและปัญหาหนี้สิน ความต้องการมีแหล่งสร้างรายได้ 1. แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยชุมชน การบูรณาการนวัตกรรมการผสมผสานกับวิถีชีวิตในการผลิตสินค้าชุมชนและนำการท่องเที่ยวชุมชนผนวกเข้าไปเพื่อการสร้างเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง เป็นการมุ่งเน้นการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นการดึงนักท่องเที่ยวเข้าสู่ชุมชนให้ชาวบ้านได้ขายสินค้าอยู่ภายในชุมชนของตนเอง สร้างรายได้เพิ่มให้ชุมชนโดยนำเอาเสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ และความคิดสร้างสรรค์มาแปลงเป็นรายได้ทำให้เกิดรายได้กระจายภายในชุมชน ส่งเสริมการสร้างชุมชนเข้มแข็ง 2. แนวคิดตลาดนัดชุมชน การเพิ่มช่องทางการตลาดให้กับผู้ผลิตผู้ประกอบการชุมชนให้มากขึ้นและสร้างการตลาดรูปแบบใหม่ที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างสะดวกและทั่วถึง 3. แนวคิดตลาดชุมชนหรือร้านค้าชุมชน โดยวัดเป็นสถานที่รวบรวมผลผลิตของชุมชนผ่านตลาดชุมชนหรือร้านค้าชุมชนและกระจายไปยังตลาดกลางเพื่อนำผลผลิตออกสู่ตลาดนอกพื้นที่ 4. แนวคิดศูนย์แสดงสินค้าชุมชนหรือ OTOP การจัดตั้งเครือข่าย OTOP ในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับประเทศลดขั้นตอนและต้นทุนในการขนส่งสินค้าออกจำหน่าย เป็นสถานที่กลางในการเจรจาติดต่อ หาดตลาด และกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย เป็นสถานที่เรียนรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP

2. ปัจจัยที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์

งานพิธีกรรมทางศาสนา พฤติกรรมด้านศาสนาของชุมชนแบ่งออกได้ 3 ด้าน คือ 1) ด้านศาสนา พฤติกรรมด้านศาสนาของสังคมไทยสามารถ เช่น การบวช การทำบุญตักบาตร การร่วมพิธีกรรมทางศาสนาอื่นๆ การไปวัดฟังเทศน์ คนไทยส่วนใหญ่ยังนิยมไปวัดฟังเทศน์กันอยู่ ซึ่งก็แสดงให้เห็นว่าคนไทยโดยทั่วไป ยังมีความเชื่อมั่นหรือยึดมั่นในศาสนาอยู่ 2) ไสยศาสตร์ เป็นพฤติกรรมการบนบานศาลกล่าวของสังคมไทย ความถึ

ของพฤติกรรมบนบานศาลกล่าวมิได้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบทางสังคมของบุคคลเท่าใดนัก แต่ส่วนใหญ่น่าจะขึ้นอยู่กับปริมาณความต้องการและความกดดันทางจิตใจของแต่ละคนบวกกับอัตราการเสี่ยงในแต่ละกิจกรรมมากกว่า 3) โหราศาสตร์ เป็นพฤติกรรมการดูหมอผูกดวง ส่วนใหญ่ไม่นิยมกระทำกัน แต่ก็มีอยู่น้อยทีเดียวที่ยังนิยมกระทำกันอยู่ มีพฤติกรรมการดูหมอผูกดวง งานประเพณีประจำปี งานประเพณีงานบุญที่ชาวไทยพุทธทั่วประเทศร่วมกันจัดให้มีขึ้นเป็นประจำทุกปีเพื่อบำเพ็ญกุศล โดย เทศกาลงานบุญหลัก ๆ ได้แก่ เทศกาลสงกรานต์ ระหว่างวันที่ 13-15 เมษายนมีกิจกรรมสำคัญเนื่องในเทศกาลสงกรานต์ คือ การทำบุญตักบาตร การทำบุญเลี้ยงพระ การบั้งสุกัลลธิของผู้วายชนม์ การสงฆ์น้ำพระพุทธรูป การสงฆ์น้ำพระสงฆ์ การรดน้ำผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ การสาดน้ำเพื่อความสนุกสนาน การก่อพระเจดีย์ทราย การปล่อยนกปล่อยปลา และการละเล่นเพื่อการรื่นเริงต่าง ๆ เทศกาลเข้าพรรษา ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 รวม 3 เดือนเต็มมีกิจกรรมสำคัญเนื่องในเทศกาลเข้าพรรษา คือ การถวายผ้าจำนำพรรษาหรือผ้าอาบน้ำฝน การถวายเทียนพรรษา และการบวชเป็นพระภิกษุและจำพรรษาครบทั้งพรรษา เทศกาลสารท ถือเอาวันสิ้นเดือน 10 หรือวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นวันเทศกาลสารทมีกิจกรรมสำคัญเนื่องในเทศกาลสารท คือ ชาวบ้านจะนำกระยาสารทพร้อมกล้วยไข่และอาหารอื่น ๆ มาถวายพระ โดยจะทำพิธีตักบาตรเฉพาะกระยาสารท ตักบาตรเสร็จแล้วก็กรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ถือกันว่าถ้าไม่ได้ทำบุญตักบาตรกระยาสารท ฝันร้าย ตายายที่ตายไปแล้วจะได้รับความเดือดร้อนอด ๆ อายาก ๆ เท่ากับลูกหลานที่อยู่ข้างหลังขาดความกตัญญู เทศกาลสารทในภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีการเรียกชื่อ และจัดทำกิจกรรมแตกต่างกันออกไปในรายละเอียดแต่มีจุดร่วมเหมือนกัน คือ เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับและผู้ที่ตายไปแล้ว เทศกาลออกพรรษา วันออกพรรษตามเกณฑ์ของพระคือวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งเป็นวันครบรอบ 3 เดือนที่จำพรรษา วันรุ่งขึ้นพระสงฆ์สามารถจาริกไปเผยแผ่พระธรรมยังที่อื่น ๆ ได้ตามต้องการ มีกิจกรรมสำคัญเนื่องในเทศกาลออกพรรษา คือ ประเพณีตักบาตรเทโวในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 และประเพณีทอดกฐินเริ่มตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 จนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 งานพัฒนาวัดและชุมชน การให้บริการที่ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้สารสนเทศให้แก่ประชาชน มีการให้บริการที่ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้สารสนเทศให้แก่ประชาชนโดยการจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้สารสนเทศให้แก่ประชาชนที่มารับบริการ ประกอบด้วย 1) ห้องสมุดประชาชน และห้องอินเทอร์เน็ต 2) การสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีประสิทธิภาพแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะจาริตประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชน ประกอบด้วย 1) ห้องแสดงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดให้มีข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะจาริตประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาต่างๆ ของท้องถิ่น 2) การดำเนินการด้านการศาสนาศึกษา เช่น จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมในวัด จัดสอนธรรมศึกษาให้แก่เด็กเรียนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีความรู้และมีชีวิตชีวาเป็นศูนย์ การเรียนรู้ชุมชนที่มีความรู้และมีชีวิตชีวา โดยการจัดกิจกรรมด้านบันเทิงต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมเครือข่ายแห่งการเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้เสมือนจริง เป็นเครือข่ายแห่งการเรียนรู้และศูนย์การเรียนรู้เสมือนจริง งานสาธารณะสงเคราะห์การพัฒนาแบบการสงเคราะห์ที่เน้นจิตใจแนวหนึ่ง และการพัฒนารูปแบบงานการสงเคราะห์ที่เน้นด้านวัตถุอีกแนวทางหนึ่ง การพัฒนาด้านวิถีชีวิต การช่วยเหลือเกื้อกูลหรือการอุดหนุนจนเจือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชนทั่วไป อาจกล่าวได้ว่าภารกิจที่สำคัญยิ่งของพระสงฆ์ คือ การอบรมสั่งสอนชาวบ้านในทางที่ถูกที่ควรชาวบ้านได้ให้การอุปการะปัจจัย 4 แก่พระสงฆ์ ให้มีกำลังศึกษาปฏิบัติธรรมตามแนวทางของพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ก็ควรอนุเคราะห์สงเคราะห์ชาวบ้านและสังคมเป็นการตอบแทน บทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ประชาชน

3. การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม

วัดศรีชะทอง มีรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ เริ่มจากชุมชนร่วมกับกลไกความสัมพันธ์ มุ่งสู่การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ มุ่งสู่ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง ที่ทุกคน และทุกฝ่ายมีความเสมอภาค เท่าเทียมกันหมด โดยมี พระสงฆ์ ครู อาจารย์ และผู้นำชุมชนเป็นผู้นำในการตัดสินใจและควบคุมการปฏิบัติงาน ในชุมชน และมีชาวบ้านเป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานทั้งทางการสนับสนุนข้อคิดเห็น หรือการมีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติงาน ตามความต้องการด้านปากท้องของชาวบ้าน ในการจัดระเบียบของชุมชนเพื่อการยกระดับให้กับ ชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ ในชุมชนทั้งช่องทางตลาดและช่องทางออนไลน์ให้ชุมชนทุกภาค ส่วนได้รับรู้และเกิดความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน สร้างแนวทางการเพิ่มช่องทางการตลาดและเพิ่มโอกาส ทางการตลาดให้ทุกอาชีพเข้าถึง เผยแพร่ความก้าวหน้าของกิจกรรมและการพัฒนาให้ชุมชนได้รับทราบ รวมถึง การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเพื่อให้ทราบปัญหา สาเหตุ และอุปสรรค และสามารถเรียนรู้และ บริหารจัดการชุมชนได้ตรงจุดและทันต่อเหตุการณ์ โดยร่วมกับงานพัฒนาวัดและชุมชน ร่วมจัดกิจกรรมในการ ส่งเสริมการเรียนรู้ระบบสารสนเทศ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาชาวบ้าน ให้ ชุมชนได้เข้าถึงการเรียนรู้เพื่อต่อยอดภูมิปัญญาไปยังชนรุ่นหลัง และรับฟังปัญหาจากทุกภาคส่วนเพื่อร่วมกัน แก้ปัญหา รวมถึงการบริหารจัดการจัดอย่างเป็นระเบียบ ความสัมพันธ์ระดับเครือข่าย โดยอาศัยความเชื่อต่างๆ จากนักท่องเที่ยวนำมาสร้างโอกาสให้กับชุมชน มีการอบรมและพัฒนากิจกรรมในชุมชนให้ทุกคนมีความรู้ และ เข้าใจถึงการสร้างโอกาสในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับความเชื่อและทันต่อสถานการณ์ มีการระดม ทุนหรือการแบ่งปันทรัพยากรซึ่งกันและกัน วัดมีการช่วยเหลือมอบเครื่องคอมพิวเตอร์ให้กับโรงเรียน เมื่อวัดมี งานชุมชนและโรงเรียนมาช่วยลงแรงให้กับวัด ตามความต้องการด้านรายได้ ชุมชนต้องสร้างเอกลักษณ์เป็นของ ชุมชนเองเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยววัดศรีชะทอง มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ทันต่อความนิยมกับ สถานการณ์ปัจจุบัน ยกย่องมาตรฐานสินค้าโดยใช้เทคโนโลยีเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้สินค้าก้าวสู่ ตลาดภายนอกชุมชน ร่วมกับงานสาธารณะสงเคราะห์ในการพัฒนาวัดในชุมชนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตให้ ชุมชนสามารถใช้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชนสร้างรายได้ให้กับชุมชนโดยไม่มีการเพิ่มต้นทุน จัดการเรียนการสอนด้าน ศิลปกรรม จริยธรรมในโรงเรียนให้แก่เด็กนักเรียน ปลุกฝังเยาวชนให้ตระหนักในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม ตั้งแต่ยังเยาว์วัย ความสัมพันธ์ตามช่วงเวลาตั้งแต่เดิมวิถีชุมชนเป็นวิถีของชาวเกษตรกรที่เป็นการทำมาหากิน แบบวิถีชาวบ้าน เน้นความมีน้ำใจแบ่งปันกันในชุมชน เมื่อมีผลิตภัณฑ์ออกมามากขึ้นวิถีชุมชนจึงเกิดการตลาด เพื่อการจำหน่ายสินค้าและสร้างรายได้ ควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงของวัดที่จากเดิมเป็นเพียงสถานที่สำหรับการ ทำบุญตักบาตร ทำวัตรสวดมนต์ แต่ปัจจุบันวัดต้องช่วยเหลือชุมชน ใช้เป็นสถานที่ในการใช้ประโยชน์ร่วมกันทั้ง ชุมชน วัด และโรงเรียน รวมถึงการย้ายถิ่นฐานของประชากรที่เข้ามาอาศัยอยู่ เพราะความพัฒนาที่เข้ามาถึง ชุมชนเป็นแรงจูงใจให้คนจากต่างจังหวัดย้ายถิ่นฐานเข้ามาในชุมชนมากขึ้น ตามความต้องการด้านอาชีพ ที่มึ การสนับสนุนสถานที่ในการจัดแสดงสินค้า และจำหน่ายสินค้าของชุมชนที่วัด ซึ่งวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ แห่งหนึ่ง ประชาชนที่มาจากต่างถิ่นเมื่อมาเที่ยววัดแล้วจะได้ชมสินค้าที่เป็นของชุมชน และได้ซื้อสินค้าในราคา ถูกกว่าท้องตลาดทั่วไปเพราะเป็นสินค้าที่จำหน่ายโดยตรงไม่ผ่านผู้ค้าคนกลาง หรือในช่วงเทศกาลวันสำคัญ ต่างๆ ทางวัดร่วมกับชุมชนในการจัดกิจกรรม หรือจำหน่ายสินค้าอย่างต่อเนื่อง เพราะช่วงเทศกาลหรือวันหยุด จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาทำบุญที่วัดเป็นจำนวนมาก และถือเป็นการประชาสัมพันธ์สินค้าของชุมชนด้วย เช่นกัน ความยั่งยืนทางความสัมพันธ์ ที่มีความเชื่อและลักษณะนิสัยของชุมชนเข้ามาเป็นตัวขับเคลื่อน ความสัมพันธ์ให้เกิดความยั่งยืน และต่อยอดในการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน ตามความต้องการมีแหล่งรายได้ โดยมีการขับเคลื่อนให้ชุมชนและวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดสัมมนาและพัฒนาด้านการจัดการท่องเที่ยวสู่ ชุมชน จากการวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อยอดสู่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเช่นกัน ร่วมกับพิธีกรรมทางศาสนา ทั้งด้านสิ่งศักดิ์จากพระประธานในอุโบสถ ทั้งด้านความเชื่อจากพระราหู เพื่อให้เกิดชุมชนมีสุขและเข้มแข็ง

4. ผลการถอดบทเรียนการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม

ผลการถอดบทเรียนในการดำเนินงานที่คิดว่าสามารถนำไปใช้ได้หรือสามารถนำไปเผยแพร่ได้ประกอบด้วย

1. ความสัมพันธ์ระดับเครือข่าย สามารถแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) ปัจเจกบุคคล ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติชุมชนเน้นระบบเครือญาติมากกว่าการอยู่แบบตัวใครตัวมัน ระบบความเชื่อ ที่ชุมชนได้รับอิทธิพลโดยตรงมาจากกระแสหลัก ปัญหาปากท้อง (เศรษฐกิจ) ที่ชุมชนที่นี้ค่อนข้างมีปัญหาความยากจน (2) สถาบันภายในชุมชนมีความสัมพันธ์กัน 3 กลุ่ม ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน การพัฒนาชุมชนและกิจกรรมชุมชนเป็นสิ่งที่หนึ่งที่ทำให้การทำหน้าที่ทางสถาบันต่างๆ ของชุมชนเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ บทบาททางการให้ศึกษาของวัดและโรงเรียน ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการทำหน้าที่เชื่อมประสานกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนและวัดทำหน้าที่ร่วมกันทางการศึกษา ทั้งการให้การศึกษาด้านจริยธรรมแก่นักเรียน เป็นหน้าที่ส่วนหนึ่งที่ทางโรงเรียนขอความร่วมมือจากพระสงฆ์ในการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็กนักเรียน โดยมุ่งเน้นไปที่การให้ความรู้ด้านหลักธรรมจริยธรรม เพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมเชิงบวกที่เป็นประโยชน์แก่เยาวชนภายในชุมชน ระบบวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่กล่าวว่า ชุมชนเน้นความเป็นเครือญาติมากกว่าการอาศัยอยู่แบบตัวใครตัวมัน พึ่งพาอาศัยกันมีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจต่อกัน สาเหตุที่ชุมชนสามารถรักษาวรรณธรรมชุมชนดั้งเดิมให้คงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน เช่น โครงการเงินสมทบทุนผู้เสียชีวิตหรือเงินฌาปนกิจศพ ที่มีทางอบต. เป็นผู้จัดการทั้งหมด (3) เครือข่ายนอกชุมชน ถือเป็นห่วงโซ่ทางความสัมพันธ์ที่สำคัญต่อการดำรงอยู่ของชุมชน ที่แต่ละระดับต่างทำหน้าที่ให้ความสัมพันธ์เกิดปฏิกิริยาเชื่อมสานกันอย่างสอดคล้องประสาน

2. ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างชุมชนนอกจากตำแหน่งของ พระสงฆ์และครูอาจารย์ที่ชาวบ้านยกฐานะให้เหนือกว่า เวลาทำกิจกรรมใดพระสงฆ์ ครูอาจารย์ และผู้นำชุมชน มักจะเป็นผู้นำในการตัดสินใจและควบคุมการปฏิบัติงาน ในขณะที่ชาวบ้านจะเป็นผู้ ลงความเห็นในลักษณะผู้ตาม

3. ความสัมพันธ์ตามช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงการเปลี่ยนแปลงของชุมชนมีสิ่งที่น่าสนใจอยู่ 3 ประการ ได้แก่ วิถีชีวิตของเกษตรกร การเปลี่ยนแปลงของวัด และการขยายและเคลื่อนย้ายประชากร 1. วิถีชีวิตของเกษตรกรสมัยนั้นจะมีระบบการพึ่งพากันสูงตอนเริ่มเกิดกระแสการทำเกษตรแบบสมัยใหม่ด้วยสารเคมีปฏิชีวนะและเทคโนโลยีทุนแรงต่างๆ ซึ่งส่งผลให้การช่วยเหลือพึ่งพาของเกษตรกรแบบดั้งเดิมได้เลือนหายไป เพราะเกษตรกรสามารถใช้เทคโนโลยีมาทดแทนแรงงานคนได้ โดยไม่ต้องจ้องกันเหมือนแต่ก่อน 2. การเปลี่ยนแปลงของวัดช่วงสมัยปัจจุบันที่เป็นยุคที่เกิดการเปลี่ยนผ่านยุคสมัยที่ชัดเจนที่สุด ในด้านสภาพแวดล้อมที่มีการคมนาคมเข้าถึง การเริ่มปฏิรูปวิธีการดำรงอยู่ของวัดให้หันมาใส่ใจต่อชุมชนมากยิ่งขึ้น ทำให้ชาวบ้านเริ่มเกิดการยอมรับและเกิดความศรัทธา

4. ความยั่งยืนทางความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ถือเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญมากต่อการทำให้ความสัมพันธ์ดำรงอยู่สืบไปข้างหน้า โดยมี 2 ปัจจัย ได้แก่ ความเชื่อชุมชนแห่งนี้ถือเป็นชุมชนพุทธที่ยึดถือศาสนาร่วมกัน อีกทั้งยังมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ประจำชุมชนที่ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถสร้างความสามัคคีต่อชาวบ้านได้เป็นอย่างมาก ซึ่งปัจจุบันนี้ทางวัดเองได้เริ่มคาดหวังให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นที่โด่งดังข้ามชุมชนไปยังจังหวัดจังหวัดไปสู่ภูมิภาคและประเทศตามลำดับ และลักษณะนิสัยชุมชนซึ่งการมีส่วนร่วมนี้ชาวบ้านมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันอย่างอบอุ่น แบ่งปัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน อย่างกรณีที่วัดขาดปัจจัยใดๆ โรงเรียนที่เข้าช่วยเหลือ หรือโรงเรียนขาดวัดก็ช่วยเหลือพึ่งพากันไป ซึ่งพฤติกรรมแบบนี้จะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนเกิดความยั่งยืนได้ในระยะยาว

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่า การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีษะทอง จังหวัดนครปฐม มีการอภิปรายผล ดังนี้

1. การอภิปรายผลจากการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทและความต้องการของชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์

ความต้องการด้านปากท้องของชาวบ้าน ส่งเสริมให้มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ส่งเสริมการก่อตั้งกลุ่มอาชีพกลุ่มสัจจะออมทรัพย์และ/หรือสหกรณ์ชุมชน ร่วมมือกับภาคภายนอกเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศึกษาจากประสบการณ์ และสร้างเครือข่ายชุมชนภายนอกแล้วนำความรู้และประสบการณ์จากภายนอกมาปรับใช้กับชุมชนของตนเอง ความต้องการด้านอาชีพ ศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน กำหนดกรอบในการรวมกลุ่มอาชีพอย่างเป็นระบบ การแลกเปลี่ยนความรู้ความสามารถและประสบการณ์ การแก้ปัญหาการประกอบอาชีพ ความต้องการด้านรายได้ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีเงินออมหรือมีเงินออมน้อย และปัญหาถูกหนี้ ความต้องการมีแหล่งสร้างรายได้ 1. แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวชุมชน 2. แนวคิดตลาดนัดชุมชน 3. แนวคิดตลาดชุมชนหรือร้านค้าชุมชน 4. แนวคิดศูนย์แสดงสินค้าชุมชนหรือ OTOP ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุระพงษ์ สุรวโสภา (2555) การวิจัยภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาพระครูโพธิธรรมาภรณ์ พบว่า ท่านมีบทบาทต่อสังคมใน 6 มิติ ได้แก่ (1) ด้านสังคมพบว่าท่านนำแหล่งเรียนรู้ต่างๆมาไว้ในวัด ชุมชนได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่โดยใช้ลานวัดเป็นลานกีฬา (2) ด้านเศรษฐกิจพบว่าท่านส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนอย่างเด่นชัดเช่นการมีสถาบันการเงินชุมชนกลุ่มเลี้ยงผึ้งกลุ่มทำตุ๊กตา (3) ด้านการเมืองพบว่าท่านได้สนับสนุนให้คนในชุมชนแสดงความคิดเห็นได้โดยเสรีเปิดโอกาสให้ ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตน (4) ด้านวัฒนธรรมพบว่าท่านส่งเสริมสนับสนุน กิจกรรมสม่ำเสมอจนเป็นศูนย์กลางการติดต่อประสานงานทางศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดร้อยเอ็ด (5) ด้านสาธารณูปโภคและระบบนิเวศพบว่าท่านได้สนับสนุนให้สร้างอาคารเพื่อเป็นศูนย์สาธารณะ สุขและประสานงานกับภาครัฐให้มีเจ้าหน้าที่มาดูแล (6) ด้านสิ่งแวดล้อมพบว่าส่งเสริมกิจกรรม พัฒนาชุมชนจัดสิ่งแวดล้อมให้ร่มรื่นปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการพัฒนาชุมชน 3) ศึกษาปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะในภาวะผู้นำของพระสงฆ์มี 2 ประการด้วยกัน ได้แก่ (1) การบริหาร คนเช่นการมอบหมายงานที่ไม่เหมาะสมกับคน (2) การบริหารเงินขาดความชัดเจนในรายละเอียด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่องานเช่นการขาดการยอมรับการถูกครหา เป็นต้น

2. การอภิปรายผลจากการวิจัยเกี่ยวกับกลไกความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์

งานพิธีกรรมทางศาสนา แบ่งออกได้ 3 ด้าน คือ 1) ด้านศาสนา 2) ไสยศาสตร์ 3) โหราศาสตร์ งานประเพณีประจำปี โดยเทศกาลงานบุญหลัก ๆ ได้แก่ เทศกาลสงกรานต์ เทศกาลเข้าพรรษา เทศกาลสารท เทศกาลออกพรรษา งานพัฒนาวัดและชุมชน การให้บริการที่ส่งเสริมและพัฒนาศาสนาให้ประชาชน และการดำเนินการด้านการศาสนา งานสาธารณะสงเคราะห์ พัฒนารูปแบบการสงเคราะห์ที่เน้นจิตใจแนวทางหนึ่ง และการพัฒนารูปแบบงานการสงเคราะห์ที่เน้นด้านวัตถุอีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาทองชัย บุรณพิสุทธ์ (2545) เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเรื่อง บทบาทของวัดกับชุมชนเมืองในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) บทบาทของวัดต่อชุมชนตามหลักการแห่งธรรมวินัย หมายถึงการใช้ศีลสมาธิ ปัญญาเป็นตัวขับเคลื่อนในการจัดสภาพแวดล้อมและระเบียบของชุมชน และใช้วัดเป็นสถานที่อบรมสั่งสอนและบำเพ็ญบุญกุศลแก่ประชาชน 2) บทบาทวัดต่อชุมชนเมือง ที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบันพบว่า มี 7 ด้านใหญ่ๆ คือ (1) บทบาทด้านการศึกษา (2) บทบาทด้านการท่องเที่ยว (3) บทบาทด้านพิธีกรรมทางศาสนา (4) บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์ชุมชน (5) บทบาทด้านเป็นสถานที่พักผ่อน (6) บทบาทด้านเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจ (7) บทบาทด้านเป็นแหล่งอนุรักษ์ มรดกทางศิลปวัฒนธรรมไทย 3) บทบาทที่เหมาะสมวัดกับชุมชนเมือง ได้แก่

บทบาทที่สอดคล้อง กับหลักพระธรรมวินัยและสภาพปัญหาบริบทของชุมชนเมืองตามลักษณะทางกายภาพของวัด นั้นๆ 4) ความสัมพันธ์ของวัดกับชุมชนเมือง มี 3 ด้านใหญ่ๆ คือ มีความสัมพันธ์เชิงพื้นที่ซึ่งอยู่ใน เขตที่ตั้งเดียวกัน ความสัมพันธ์เชิงภาระหน้าที่ที่มีต่อกัน และความสัมพันธ์ที่เป็นไปตามวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้มีรากฐานมาจากหลักธรรมคำสั่งสอน ของพระพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของสังคม

3. การอภิปรายผลจากการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม

ความสัมพันธ์ระดับเครือข่ายสามารถแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ปัจเจบุคคล สถาบันภายในชุมชน และเครือข่ายนอกชุมชน ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างชุมชนนั้นการทำกิจกรรมใดพระสงฆ์ ครูอาจารย์ และผู้นำชุมชน เป็นผู้ดำเนินการตัดสินใจและควบคุมการปฏิบัติงาน ในขณะที่ชาวบ้านจะเป็นผู้ลงความเห็นในลักษณะผู้ตาม ความสัมพันธ์ตามช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงมีสิ่งที่น่าสนใจอยู่ 3 ประการ ได้แก่ วิถีชีวิตของเกษตรกร การเปลี่ยนแปลงของวัด และการขยายและเคลื่อนย้ายประชากร ความยั่งยืนทางความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ถือเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญมากต่อการทำให้ความสัมพันธ์ดำรงอยู่สืบไปข้างหน้า โดยมี 2 ปัจจัย ได้แก่ ความเชื่อที่ชุมชนแห่งนี้ยึดถือร่วมกัน อีกทั้งยังมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชนที่ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถสร้างความสามัคคีต่อชาวบ้านได้เป็นอย่างมาก และลักษณะนิสัยชุมชนซึ่งการมีส่วนร่วมนี้ชาวบ้านมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันอย่างอบอุ่น แบ่งปัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน ซึ่งพฤติกรรมแบบนี้จะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนเกิดความยั่งยืนได้ในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพิระพงษ์ พยัคคาก (2549) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนและองค์กรภายนอกมีความแตกต่างกันทั้ง 3 สมัย คือ สมัยพระครูสุคันธศีล (พ.ศ. 2439-2519) สมัยพระครูศรีปริยัตยา-นุรักษ์ (พ.ศ. 2526-2531) และสมัยพระอมรเวที (พ.ศ. 2532-ยังระบุเวลาแน่ชัดไม่ได้) สมัยแรก พระครูสุคันธศีล (พ.ศ. 2489-2519) ความสัมพันธ์ในชุมชนมีรูปแบบการรวมตัวกันของเครือข่ายทางสังคมที่ซับซ้อนหลายชั้น ประกอบด้วยความสัมพันธ์ 2 ระบบ คือ (1) ระบบความเชื่อเรื่องผี ซึ่งเป็นความเชื่อในระดับชุมชน มีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลทั้งฝ่ายวัดและชาวบ้าน ครอบครัวและเครือญาติ มีระบบ ปู่ย่า ชุมชนมีผีเสื้อบ้าน (ผู้ปกครองชุมชน) และวัดมีผีเสื้อวัด (ผู้ปกครองวัด) และในหมู่บ้านยังมีเจ้า ผีที่สืบทอดทางผ่านหญิง ฝ่ายชายจะแสดงบทบาททางพิธีกรรมเป็นสามีของเจ้าผีที่เป็นผู้นำ โดย อาศัยเครือข่ายความเป็นคนในตระกูลผีปู่ย่าเดียวกันของฝ่ายหญิง (2) ระบบความเชื่อทางศาสนา ซึ่งเป็นความเชื่อทางพระพุทธศาสนา มีทั้งในระดับชุมชนและนอกชุมชน มีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันของฝ่ายชาวบ้านระบบศรัทธาวัด และฝ่ายพระสงฆ์ในระบบหัวอุโบสถ และระบบหัววัด จาก การศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างหัววัดกับชุมชนสามารถแบ่งออกได้ 3 ประการ คือ (1) หัววัด เกิดขึ้นจากกลุ่มระสงฆ์กับลูกศิษย์ทำการสหธรรมิกกัน (2) หัววัดเกิดขึ้นจากหมู่เครือญาติ (3) หัววัด เกิดจากคณะศรัทธาชาวบ้านจากหมู่บ้านอื่น

สรุปองค์ความรู้

ภาพประกอบที่ 1 การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม

จากภาพประกอบที่ 1 แสดงองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ของวัดศรีชะทอง จังหวัดนครปฐม สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1) บทบาทและความต้องการของชุมชนนั้นเป็นเรื่องของเศรษฐกิจชุมชนที่มีความต้องการทางด้านปากท้องโดยการจัดทำระเบียบให้เกิดแนวปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน เสมอภาคกันเพื่อยกระดับชุมชน มีการประชาสัมพันธ์และใช้ช่องทางตลาดเพื่อสร้างความรับรู้ให้กับกลุ่มคนภายนอกได้รับทราบข่าวสารข้อมูลของชุมชน มีการเพิ่มโอกาสและเพิ่มช่องทางการตลาดของสินค้าให้กว้างขวางโดยการขยายตลาดจากชุมชนใกล้เคียงสู่ระดับตำบลและอำเภอ เผยแพร่ความก้าวหน้าให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบและมีส่วนร่วมในการรับรู้ มีการติดตามและประเมินผลการทำงานอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ทราบข้อปรับปรุงและให้ทันกับสถานการณ์ภายนอก ส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับทุกกลุ่มอาชีพ และบริหารจัดการชุมชนตรงจุดและทันเหตุการณ์ ความต้องการด้านรายได้โดยการสร้างเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของสินค้าในชุมชน ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ โดยการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ความต้องการด้านอาชีพโดยการจัดการแสดงและจำหน่ายสินค้า จัดกิจกรรมสอดคล้องกับงานเทศกาลอย่างต่อเนื่อง ความต้องการมีแหล่งสร้างรายได้โดยการจัดสมมนาการขับเคลื่อนชุมชนท่องเที่ยว และพัฒนาด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

2) ปัจจัยที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนทางด้านงานพิธีกรรมทางศาสนา ส่งเสริมการเข้าร่วม ประเพณี พิธีกรรม และวัฒนธรรมพุทธศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร การบวชพระ การฟังเทศน์ ฟังธรรม เป็นต้น พฤติกรรมด้านโหราศาสตร์มักจะพบเห็นผ่านพฤติกรรมของการดูหมอ ผูกดวงชะตาต่างๆ พฤติกรรมด้านไสยศาสตร์ สามารถแบ่งออกได้ 2 ระดับ คือ ระดับสูง เป็นหลักไสยศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับแนวคิดทางศาสนาต่างๆ ไสยศาสตร์ด้านนี้ถึงว่าเป็นไสยศาสตร์กระแสหลักในสังคมไทยที่ยอมรับกันทั่วไป และระดับต่ำถึงได้ว่าเป็นไสยศาสตร์ทางเลือกที่มีความเชื่อมโยงกับอำนาจลึกลับในเรื่องเทพ ผี เทวดาต่างๆ ด้านงานประเพณีประจำปีโดยการจัดงานเทศกาลสงกรานต์ เทศกาลเข้าพรรษา เทศกาลสารท และเทศกาลออกพรรษา เป็นต้น ด้านงานพัฒนาวัดและชุมชนโดยการจัดการกิจกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาในชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านสารสนเทศ และแหล่งการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชน และจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเสมือนจริง และด้านงานสาธารณะสงเคราะห์โดยการพัฒนาด้านวัตถุ และพัฒนาด้านวิถีชีวิต มีการจัดการสอนศีลธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน

3) การบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์ ทั้งในระดับเครือข่ายทางความสัมพันธ์โดยจากระบบความเชื่อที่ชุมชนได้รับอิทธิพลเป็นปัจจัยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับพระสงฆ์ที่สำคัญ จากการอบรมจากสถาบันการศึกษาในการส่งเสริมจริยธรรมขั้นพื้นฐานทางสังคมในด้านของครอบครัว รวมถึงการพัฒนาชุมชนและกิจกรรมชุมชนเป็นสิ่งที่ทำให้การทำหน้าที่ทางสถาบันต่างๆ ของชุมชนเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ จากการระดมเงินทุนของชุมชนจะอาศัยเงินบริจาคจากงานบุญต่างๆ เป็นงบประมาณที่มุ่งการพัฒนาทรัพยากรมาให้แก่ชุมชน ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างโดยการที่ชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายเป็นความสัมพันธ์แนวราบที่ทุกฝ่ายต่างเสมอภาคกัน พระสงฆ์ ครูอาจารย์ และผู้นำชุมชน มักจะเป็นผู้นำในการตัดสินใจและควบคุมการปฏิบัติงาน ในขณะที่ชาวบ้านเป็นผู้ลงความเห็นในลักษณะผู้ตาม การมีส่วนร่วมและการพบปะสังสรรค์ในลักษณะหมู่มิตรหรือเพื่อนฝูงไร้ซึ่งการแบ่งชั้นวรรณะ ด้วยปรากฏการณ์แบบนี้ทำให้ชุมชนมีความสัมพันธ์เสมอภาคอย่างมั่นคง ความสัมพันธ์ตามช่วงเวลาเป็นการเปลี่ยนแปลงทางความสัมพันธ์ของชุมชนที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากวิถีชีวิตของเกษตรกร แต่เดิมประกอบอาชีพจากการเลี้ยงสัตว์ แต่ปัจจุบันมีระบบการพึ่งพากันสูง เช่น การถางหญ้า ถางต้นไม้ และทำนา ตอนเริ่มเกิดกระแสการทำเกษตรแบบสมัยใหม่ด้วยสารเคมี ปุ๋ยชีวณะและเทคโนโลยีทุนแรงต่างๆ ซึ่งส่งผลให้การช่วยเหลือพึ่งพาของเกษตรกรแบบดั้งเดิมได้เลือนหายไป การเปลี่ยนแปลงของวัดเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนตั้งแต่ยุคดั้งเดิม ที่สมัยนั้นชาวบ้านยังต้องพึ่งพิงวัดและโรงเรียนจากหมู่บ้านเดิมที่ตนเคยอาศัยซึ่งเป็นระยะทางที่ไกลพอสมควรต่อการเดินทาง ยุคกลางชาวบ้านเริ่ม

เริ่มศรัทธาและเข้าทำบุญมากขึ้น ยุคปัจจุบันมีการคมนาคมเข้าถึง เริ่มมีการขยายขยายกฎและสถานที่ประกอบกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น มีการหันมาใส่ใจต่อชุมชนมากยิ่งขึ้น ทำให้ชาวบ้านเริ่มเกิดการยอมรับและเกิดความศรัทธา คาดว่าในอนาคตวัดจะมีการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่องและกลายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของชุมชน และความยั่งยืนทางความสัมพันธ์ถือเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญมากต่อการทำให้ความสัมพันธ์ดำรงอยู่สืบไปข้างหน้า ทั้งทางด้านความเชื่อจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชนที่ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถสร้างความสามัคคีต่อชาวบ้านได้เป็นอย่างมาก ซึ่งปัจจุบันนี้ทางวัดเองได้เริ่มคาดหวังให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นที่โด่งดังข้ามชุมชนไปยังจังหวัด จังหวัดไปสู่ภูมิภาคตามลำดับ และลักษณะนิสัยชุมชนเป็นความสัมพันธ์แบบความเป็นเพื่อนพ้อง พี่พาทอาศัยซึ่งกันและกัน แบ่งปัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน อย่างกรณีวัดขาดปัจจัยใดๆ โรงเรียนที่เข้าช่วยเหลือ หรือโรงเรียนชาดวัดก็ช่วยเหลือพี่พาทกันไป ซึ่งพฤติกรรมแบบนี้จะเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ความสัมพันธ์ในชุมชนเกิดความยั่งยืนได้ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ รวมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) วัด ชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชนควรร่วมกันจัดพื้นที่ในการจัดกิจกรรมอบรมอาชีพชาวบ้าน โดยมุ่งเน้นอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน
- 2) วัดและโรงเรียนควรสร้างหลักสูตรการศึกษาทางเลือกขึ้นภายในชุมชน เพื่อสร้างความรู้และสำนึกทางจริยธรรมให้แก่ชุมชน
- 3) วัดควรสร้างแผนการบริหารจัดการให้มีระบบการจัดการทั้งทางด้านทรัพยากรบุคคลและการเงิน ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น เพื่อสอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) วัดควรส่งเสริมการให้ความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมแก่ลูกวัด เพื่อนำไปต่อยอดในการถ่ายทอดสู่ชุมชน
- 2) วัดควรสร้างความเข้มงวดเรื่องระเบียบวินัยของสงฆ์ให้เข้มข้นขึ้นเพื่อสร้างบทบาทพระสงฆ์ให้เป็นไปตามคาดหวัง
- 3) วัดควรจัดงานแสดงสินค้าของชุมชน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้จ่าย เกิดการหมุนเวียนเงินในชุมชน

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์
- 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของวัดที่มีลักษณะแตกต่างกับทางชุมชนในการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์
- 3) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการชุมชนสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง

References

- พระมหาทนต์ชัย บุรณพิสุทธิ. 2545. บทบาทของวัดกับชุมชนเมืองในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระมหาพิระพงษ์ พยัคคาฬ. 2549. ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนในการจัดการการเทศน์มหาชาติของ
ล้านนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระมหาสุระพงษ์ สุรวโส. 2555. ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษาพระครูโพธิ
วีรคุณวัดโพธิ์การาม ตำบลโพนสูง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต.
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2552). องค์การและการบริหารจัดการ. นนทบุรี: อิงค์ปียินต์.

ภัททิยา ยิมเรวัต. (2540). ประวัติศาสตร์สิบสองจุไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์.

สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. (2539). ราชูในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

อมรา พงศาพิชญ์. (2533). วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกรินทร์ พึ่งประชา. (2545). พระราหูประเพณีประติษฐานแห่งวัดศรีชะทอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต.
สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

